

TEORIA RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE DE SORGINTE CHINEZĂ. CONSIDERAȚII DESPRE „TEORIA SIMBIOTICĂ” ȘI „REALISMUL MORAL”

LUCIAN JORA*

Abstract. *Without solid theoretic fundaments, the IR problems of China and East Asia will be further analysed exclusively using Western models. China became in the last decade a model of accelerated economic development admired by the developing world which expects comparable developments also within the field of IR Theory. This article expose (as I understood them) the “Symbiotic Theory” of Xiao Ren and Changhe Su from Fudan University, the “Relational Theory” in IR of Qin Yaqing professor at Shandoong University and the “Moral Realism Theory” in IR developed by Yan Xuetong, professor at Tshinghua University. Among the article’s conclusions I can mention that those three theories (although interesting and meant to enrich the IR theory with Chinese specific perspectives) are a work in progress and not necessarily entirely foreign or very different from Western theories and approaches. Those theories use in excess (referring to the Chinese practices in history or in present) concepts like “Harmony” and “Equilibrium”; however, just like in the case of other theoretical approaches (much disliked by historians), events from history are selected cherry pick style then interpreted in order to justify a certain idea. Everything which does not correspond is rejected or ignored, or a theory is validated in time and with empirical research and data.*

Keywords: *International Relations; theory of International Relations; China in RI.*

Acest articol este o continuare a demersului început în numărul 3/2025 al *Revistei de Științe Politice și Relații Internaționale*, unde încercam să răspund la întrebări legate de teoria Relațiilor Internaționale (RI) în China. În articolul anterior de asemenea încercam să răspund și la întrebări legate de măsura în care aceste demersuri sunt limitate la mediul academic, respectiv dacă și în ce măsură sunt inspirate de sau inspiră decizia politică și ideea de „ordine în sistemul

* Cercetător științific dr. III, Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I.C. Brătianu” al Academiei Române.

internațional“, inerente unei mari puteri. Analiza amănunțită a discursului decidenților politici de la Beijing din ultimele decenii și decantarea „substanței“ în limbajul politic standard e un demers de durată, dar cu siguranță concepte vehiculate la cel mai înalt nivel precum „visul Chinei“ sau „reîntinerirea națiunii“ sunt în-fluențate de neoconfucianism, în diferitele sale versiuni. Această cercetare are un caracter exploratoriu, iar în acest stadiu al cercetării este neclar în ce măsură avem de-a face cu adaptări ale unor concepte teoretice occidentale la cultura și tradițiile chineze, respectiv la realități postmoderne, postnaționale, postindustrial din China, sau cu concepte provenite din tradițiile ideologice ale Chinei. Problematika inovației teoretice aferente RI în China devine și mai complexă în condițiile în care trebuie atașată dezabaterii legate de inovația teoretică în RI și inovația teoretică în general. Cercetătorii din mediul academic occidental citați în prezentul articol recunosc și ei caracterul exploratoriu al demersului și dificultatea sa, generată de insuficiența datelor cu privire la obiectul în sine al cercetării. În era comunicării instantanee și a publicațiilor *online* știm încă puțin despre dezbaterile din mediul academic chinez, una dintre principalele provocări fiind bariera lingvistică, respectiv, așa cum menționează autorii chinezi, dificultatea (uneori imposibilitatea) de a traduce concepte din chineză în engleză sau alte limbi occidentale. E un demers dificil, dar necesar în condițiile în care fără fundamente teoretice delimitate problemele Asiei vor fi analizate și în continuare pornind de la cadre teoretice occidentale, cu toate implicațiile din perspectiva aplicabilității.¹

China a devenit în ultimele decenii un model de dezvoltare economică accelerată, atractiv pentru multe părți ale lumii, care așteaptă corespondentul acestei dezvoltări accelerate inclusiv în planul teoriei RI.² Intelectuali din mediul academic chinez, precum Yan Xuetong, subliniază necesitatea unei teorii chineze a RI pornind de la premiza că orice cercetare în China care ar porni de la teoriile RI occidentale va rămâne o anexă a acestora și va menține Asia într-o stare de subordonare intelectuală.³

Teoria simbiozei urmărește realizarea obiectivului armoniei în RI prin omogenizarea diverselor ideologii.⁴ O ordine simbiotică ideală ar fi o rețea de state interconectate prin recunoașterea mutuală a diverselor roluri în comunitatea RI (probabil un fel de subsidiaritate)⁵. E interesant cum de cele mai multe ori pentru

¹ Qin Yaqing, „Why is there no Chinese international relations theory“, în *International Relations of The Asia-Pacific*, 7(3)/2007, pp. 313-340.

² Referințele din discursul politic oficial al Beijingului cu privire la „construirea unei comunități de prosperitate“, a unei „comunități cu un destin comun“ (deși unele expresii sunt întâlnite și în documente programatice ale ONU), sunt privite cu suspiciune de adepții neorealismului politic, ideologia care domină *de facto* cabinetele guvernamentale din Europa și mai ales din SUA ale noii administrației Trump.

³ Jiangli Wang, Barry Buzan, „The English and Chinese Schools of International Relations: Comparisons and Lessons“, în *The Chinese Journal of International Politics*, Volume 7, Issue 1, Spring 2014, p. 24, disponibil la <https://doi.org/10.1093/cjip/pot017>, accesat la 20 august 2025.

⁴ Shih Chih-yu, „Role and Relation in Confucian IR: Relating to Strangers in the States of Nature“, în *Review of International Studies*, 48 (5)/2022, pp. 910-929.

⁵ Xiao Ren, „Toward the symbiosis of the World“, în *Commercial Press*, Chapter 4, 2019, disponibil la https://scholar.google.com/scholar_lookup?title=Zouxiang+shijie+de+gongsheng&author=Ren+Xiao&publication+year=2019, accesat la 20 august 2025.

aceste soluții de guvernare mondială postnațională intelectualii chinezi caută reciprocă în istoria Chinei (Imperiul Chinez în timpul dinastiei Qing), de unde și dificultatea ca acestea să fie înțelese.⁶ Sociologul Hu Shoujun, profesor la Universitatea din Fudan, a publicat în 1998 cartea *A Theory of Social Symbiosis*, în care introducea publicului principiile și mecanismele de funcționare a ceea ce numea *Gongsheng social*, demersul fiind continuat și rafinat în 2006 prin publicarea cărții *A Theory of Social Symbiosis [Gongsheng]*⁷. În același timp, la Universitatea din Fudan a fost înființat *Institutul pentru Gongsheng Social*. Profesorul Yingzhong Jin, în calitate de secretar al *Shanghai Society of International Relations*, a semnalat ulterior importanța teoriei nu doar pentru sociologie, ci și pentru teoria RI, având în vedere că ceea ce este aplicabil pentru societatea compusă din indivizi este aplicabil și pentru societatea internațională compusă din state.⁸ În 2013, Xiao Ren și Changhe Su, de la Universitatea din Fudan, publicau două articole – „On the Principles of the *Gongsheng* System of East Asia” și „The Possibility of a *Gongsheng* International System”⁹. Aceștia notează discrepanța dintre egalitatea teoretică juridică a statelor în RI și realitatea *de facto* a inegalității acestora, care poate să fie atenuată prin *socializare internațională de tip Gongsheng*¹⁰. Teoria simbiozei sau simbiotice a lui Ren Xiao, Su Changhe, Jin Yingzhong și Hu Shoujun implică o așa numită *simbioză pluralistă* între diverșii actori statali și non statali, fiind în opinia autorilor modul ideal de funcționare a unui sistem internațional.¹¹ În biologie teoria simbiozei implică două sau mai multe organisme vii care interacționează continuu, ajungând să nu poate supraviețui unul fără altul.¹² Ordinea internațională în starea *Gongsheng* ar consta într-o stare ideală de respect mutual și armonie asigurată de un amestec de interconectare și subsidiaritate, în care fiecare membru al comunității internaționale își are locul și rolul său, respectiv cei mici îi ajută pe cei mari, iar cei mari îi protejează pe cei mici, în care măsurile economice și politice conlucrează pentru a asigura armonia, de tip *win-win* într-o lume

⁶ Haoming Xiong, David A. Peterson, Bear F. Braumoeller, „Reconceptualizing International Order: Contemporary Chinese Theories and Their Contributions to Global IR”, în *International Organization*, Volume 78, Issue 3, Summer 2024, pp. 538-574, disponibil la DOI: <https://doi.org/10.1017/S0020818324000171>, accesat la 15 octombrie 2025.

⁷ Hu Shoujun, „A Theory of Social Symbiosis”, Shanghai: Fudan University Publishing House, 1st edition: 2006; 2nd edition: 2012.

⁸ Jin Yingzhong, „Symbiosis in the International Community – International Relations Theory in an Age of Peaceful Development”, în *Social Sciences*, 10/2011; Jin Yingzhong, „Why We Should Study ‘The Symbiosis of the International Community’ – International Relations Theory in an Age of Peaceful Development”, în *International Outlook*, 5/2011; Jin Yingzhong, „A Symbiotic International Community and China’s Peaceful Development”, în *International Observer*, 4/2012.

⁹ Xiao Ren, „The Gongsheng School of International Relations: China’s Experience”, p. 207, în Bing Song, Yiwen Zhan (eds), *Gongsheng Across Contexts – A Philosophy of Co-Becoming*, Palgrave/Macmillan, disponibil la <https://doi.org/10.1007/978-981-99-7325-5>, accesat la 20 august 2025.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*.

¹² Hu Shoujun, „Toward Symbiosis”, Shanghai: Shanghai Culture Publishing House, 2002, pp. 31-33; a se vedea și R. Nawaz, S. H. Murtaza, M. Akbar, „Symbiotic Realism: Way Forward for Great Power Relations”, în *Global International Relations Review*, V(I), 2022, p. 28, disponibil la [https://doi.org/10.31703/girr.2022\(V-I\).03](https://doi.org/10.31703/girr.2022(V-I).03), accesat la 20 august 2025.

multipolară.¹³ *Gongshengul* aplicat în RI implică înlocuirea unei logici a competiției cu o logică a cooperării, de tipul „supraviețuim împreună, respectiv creștem împreună“, o logică în măsură să asigure armonia și pacea mondială.¹⁴ *Gonshengul* aplicat în RI ar mai implica o diminuare a diferențelor dintre importanța actorilor mari sau mici, în condițiile în care aceștia, datorită interconexiunilor, depind unul de celălalt.¹⁵

Ren Xiao argumentează cum în opinia sa globalizarea economică ajunge să domine globalizarea politică și, odată cu aceasta, se afirmă un mod de coexistență nou, diferit de cel presupus de realism și neorealism.¹⁶ Atingerea stadiului *Gongsheng* ar include politici precum: *progres inclusiv, încredere colaborativă, administrare internațională cooperativă*, toate fiind diferite de experiența sistemului westfalian.¹⁷ Totuși, politici și planuri de dezvoltare accelerată, precum Planul Marshall, ar susține contrariul, în Europa occidentală cel puțin. O idee interesantă este propunerea lui Xiao Ren de a înlocui în discursul de constituire a teoriei RI chineze expresii precum „sistem tributar“, „ordine mondială chineză“ etc., cu „sistem *Gongsheng* est-asiatic“, mai puțin susceptibil de a fi privit ca un potențial sistem hegemonic.¹⁸ *Gongsheng* se presupune a asimila elemente din realism, neorealism sau constructivism, autorul amintind de modul în care filosofia chineză Zen a încorporat odinioară budismul indian.¹⁹ Sunt puse în relație cu *Gongsheng* și concepte precum „cosmopolitism în stil chinezesc“, „idealism etic“, „mentalitate armonioasă“, „autoritate umană“ (în opoziție cu autoritatea SUA), concepte ce pot să fie doar relativ traduse din chineză în alte limbi.²⁰ Autorul vorbește și despre o extensie în domeniul teoriei RI a „visului chinezesc“, „vis“ care ar consta în revigorarea tradițiilor culturale chinezești și adaptarea lor la contextul contemporan de „dezamericanizare“ a teoriei RI (nu explică exact în ce ar consta) și ar rămâne în același timp deschis și incluziv față de valorile culturale occidentale (nu explică cum), respectiv despre realizarea unei teorii RI de sorginte chineză inovativă și adaptabilă întregului mapamond.²¹ Mai mult, conform autorilor, *Gongsheng*, deși nu exclude conflictul, poate să ofere premisele unei societăți internaționale mai armonioase, în care actorii mari sau mici

¹³ Xiao Ren, „The Gongsheng School of International Relations: China's Experience“, p. 210, în Bing Song, Yiwen Zhan (eds), *Gongsheng Across Contexts – A Philosophy of Co-Becoming*, Palgrave/Macmillan, disponibil la <https://doi.org/10.1007/978-981-99-7325-5>, accesat la 20 august 2025.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ Xiao Ren, „On the Principles of the *Gongsheng* System of East Asia“, citat în Xiao Ren, „The Gongsheng School of International Relations: China's Experience“, p. 210, în Bing Song, Yiwen Zhan (eds), *Gongsheng Across Contexts – A Philosophy of Co-Becoming*, Palgrave/Macmillan, disponibil la <https://doi.org/10.1007/978-981-99-7325-5>, accesat la 20 august 2025.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Ibidem*, p. 212.

¹⁹ Xiao Ren, „Why there is Now Non-Western International Relations Theory“, în *The Chinese Journal of International Politics*, 2024, Vol. 17, No. 3, p. 272, disponibil la DOI: <https://doi.org/10.1093/cjip/poae014>, accesat la 20 august 2025.

²⁰ Thuy T. Do, „China's rise and the 'Chinese Dream' in International Relations Theory“, Department of International Relations, Australian National University, Canberra, Australia, p. 7, disponibil la <https://scispace.com/pdf/china-s-rise-and-the-chinese-dream-in-international-16ym9esr92.pdf>, accesat la 14 octombrie 2025.

²¹ *Ibidem*.

depind unii de alții și sunt complementari, antagonismele sunt minimizate, ca și potențialul de conflict. Totuși, interconectarea și complementaritatea sunt prezente și în condițiile realismului, neorealismului și mai ales ale constructivismului. Adepții Școlii *Gongsheng* mai susțin că, în timp ce confucianismul este intrinsecă societăților monoteiste, tradițiile chineze favorizează starea de armonie prin căutarea *instinctivă* a unității între actori cu interese diverse, un exemplu fiind dialectica chineză de tip „yin și yang” care, spre deosebire de dialectica hegeliană, permite relații nonconflictuale și coabitarea pașnică a doi poli opuși.²² Conform lui Xiao Ren, teoria *Gongsheng* aplicată în RI a fost pusă în aplicare de China în inițiative precum *Belt and Road*, relația China-SUA sau China-Asia Centrală, oferind în felul acesta și cazuistica necesară testării teoriei.²³

Extrapolarea unei teorii sociologice spre teoria RI este tentantă, dar substituirea indivizilor cu statele și alegoria individ/stat sunt forțate. Ideea în virtutea căreia interconexiunea socială, economică și politică pe multiple paliere și complementaritatea indusă de *Gongsheng* ar fi în măsură să asigure pacea fără a necesita intervenția unei superputeri hegemonice care să-și asume rolul de jandarm²⁴ nu este nici ea nouă, fiind teoretizată în „ideea europeană”, testată prin sistemul comunităților europene, la baza funcționării cărora se află complementaritatea și subsidiaritatea dintre membri. Adepții teoriei propun înlocuirea noțiunii de „sistem tributar” cu cea de „sistem *Gongsheng*”, întrucât reflectă mai bine un sistem internațional cu centri multipli de putere, ale căror interese se intersectează și converg datorită unei complementarități a economiilor și rolului asumat în sistemul RI.²⁵ Nu se explică însă cum se asigură această complementaritate, respectiv cine și mai ales cum se așează fiecare actor „acolo unde îi este locul”. O problemă este construirea teoriei în relație cu o perspectivă critică a teoriilor RI de sorginte occidentală. *Gongsheng* în RI implică un anumit grad de interdependență și interconectare între actorii statali, dar așa cum am mai spus, nici aici se observă nimic nou, întrucât acest model funcționează deja cu succes la nivelul Uniunii Europene, prin Comunitățile Europene, iar „unitatea în diversitate” presupusă de *Gongsheng* de care vorbește Xiao Ren este deja de multe decenii una dintre lozincile UE.

La acest stadiu al cercetării ni se pare neclară legătura dintre teoria simbiotică în RI, în dezbateri în mediul academic chinez, și realismul simbiotic, o nouă teorie transdisciplinară a RI dezvoltată de Nayef R. F. Al-Rodhan, profesor la Saint Antony's College, Universitatea din Oxford, respectiv, GCSP-Geneva, autor care în 2013 publica *Symbiotic Realism: A Theory of International Relations in an Instant and an Interdependent World*. Cu excepția cărții și a articolelor publicate de acest autor nu am întâlnit alte referințe despre această teorie.

Potrivit lui Robert J. Al-Rodhan, realismul simbiotic se inspiră din neuroștiințe și analizează sistemul internațional din perspectiva unui organism viu, ale cărui

²² *Ibidem*, p. 9.

²³ Xiao Ren, „From World Government to ‘Gongsheng Peace’”, în *International Observer*, 1 (2019), pp. 36-49.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *Ibidem*.

componente statale sau non-statale trăiesc în interdependență și se confruntă, în cazul sistemului RI, cu aceleași provocări pentru supraviețuire, ca și organisme vii: pandemiile, poluarea, explozia demografică, îmbătrânirea populației.²⁶ Se pune accent pe efectele generate de creșterea mobilității indivizilor, a interconectării și comunicării instantanee generate de internet și în general pe efectele globalizării și interdependenței asupra RI, respectiv influența naturii și emoțiilor umane asupra deciziei în RI. Inovația teoriei ar consta în respingerea „jocului de sumă zero”, asumat de realism și neorealism, și concentrarea pe soluțiile de tip *win-win* presupuse de amintita interdependență, „jocul de sumă zero” din această perspectivă fiind de fapt o soluție *lose-lose*.²⁷ Teoriile tradiționale sunt considerate schematice, simpliste și incapabile să surprindă complexitatea schimbărilor sistemice.²⁸ Printre catalizatorii acestor schimbări, realismul simbiotic are în vedere în mod special: schimbările tehnologice, care modifică natura comunicării, accesul la informație, structura și tipologia propagandei și diplomației publice, creșterea gradului de interdependență, amenințările globale (calamități, pandemii etc.), influența actorilor non-statali, importanța naturii umane în decizia politică (care adesea nu acționează rațional, ci irațional, dominată de instinct, emoții, educație, impulsuri iraționale).²⁹

Realismul simbiotic a lui Robert J. Al-Rodhan pornește și de la descoperiri privind emoțiile umane și influența lor asupra comportamentului actorilor statali.³⁰ Anarhia globală evoluează în paralel cu creșterea interdependenței, rezultatul fiind un peisaj RI complex, în care cooperarea coabitează cu competiția și conflictul.³¹ Al-Rodhan are în vedere ca exemplu de realism simbiotic relația SUA-R.P. China, care depinde una de alta economic, iar această interdependență atenuază conflictele ideologice și pe cele pentru hegemonie.³² Același autor subliniază importanța comportamentului nerațional, în spatele deciziei politice fiind oameni, aceștia fiind supuși emoțiilor.³³

Realismul moral și relaționismul

În dezbaterea privind teoria chineză a RI se mai menționează relaționismul, asociat lui Qin Yaqing, profesor la Universitatea Shandoong, respectiv realismul moral, asociat lui Yan Xuotong de la Universitatea Tsinghua. Practicile culturale locale sunt esențiale în orice demers de inovație teoretică, iar Qin Yaqing consi-

²⁶ Nayef Al-Rodhan, „Symbiotic Realism: A Transdisciplinary International Relations Theory”, November 27, 2024, *Arts & Humanities*, disponibil la <https://researchoutreach.org/articles/symbiotic-realism-transdisciplinary-international-relations-theory/>, accesat la 15 octombrie 2025.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ Nayef Al-Rodhan, „A Neuro-Philosophy of Global Order: The Case for Symbiotic Realism, Multi-Sum Security and Just Power”, Blog of the *APA - Issues of Philosophy*, May 23, 2019, disponibil la <https://blog.apaonline.org/2019/05/23/a-neurophilosophy-of-international-relations-the-case-for-symbiotic-realism-multi-sum-security-and-just-power/>, accesat la 15 octombrie 2025.

³¹ *Ibidem*.

³² *Ibidem*.

³³ *Ibidem*.

deră că realismul, neorealismul sau constructivismul nu iau în considerare practicile și structurile culturale locale, respectiv complexitatea relațională a societății internaționale, care se concentrează pe actorii individuali și relațiile dintre aceștia, acestea fiind dimensiunile pe care se poate realiza inovația teoretică în RI.³⁴ Începând cu 2009 Qin Yaqing a pus bazele *teoriei relațiilor sau legăturilor* ca nouă abordare pentru teoria RI chineză.³⁵ El argumentează existența unor diferențe comportamentale între chinezi și occidentali, diferențe care influențează mentalitățile și modul de raportare la puterea politică.³⁶ Consideră că modul de gândire occidental favorizează raționalismul instrumental, în timp ce modul de gândire chinez se conformează principiilor a ceea ce el numește relaționism.³⁷ Logica relaționismului chinez definit de Yaqing este necesitatea menținerii unei atmosfere globale armonioase, logica „competiției” urmând în timp să fie înlocuită de o logică a „relațiilor prietenești”, care nu pun accent pe competiție și obstrucție, ci pe beneficii mutuale.³⁸ În 2015 Qin Yaqing publica articolul „Teoria relațiilor în politica internațională”, în care pune această teorie în contrast cu realismul politic. Relaționismul își trage și el originile din confucianism, favorizând armonia, obligațiile morale în condițiile relaționării indivizilor cu societatea și ca parte a acesteia, principii care pot să fie aplicate sistemului internațional.³⁹ Qin Yaqing reproșă realismului politic primatul statului ca actor în RI și neglijarea relației dintre stat și alți actori activi în RI, teoria sa având în centru relația dintre stat și alți actori, interconectarea dintre aceștia și dinamicele create de această interdependență.⁴⁰ În modelul relațional, acțiunile indivizilor sunt văzute în contextul impactului lor social, o abordare pe care Qin Yaqing o consideră diferită de cea weberiană (pe care este axat sistemul westfalian), care se concentrează pe motivațiile individuale, spre deosebire de perspectiva relațională chineză, care se concentrează pe identitatea colectivă și dinamicele de grup.⁴¹ Qin Yaqing refuză și el diversele tentative de realizare a unor variante chinezești ale realismului, liberalismului, constructivismului.⁴² Relaționismul lui Qin Yaqing argumentează că, în locul calculelor cu privire la definirea interesului național, legăturile efective dintre state, realizate prin instituții, ONG-uri și mai ales indi-

³⁴ Qin Yaqing, „Culture and global thought: Chinese international theory in the making”, în *Revista CIDOB d’Afers Internacionals*, nr. 100, decembrie 2012, pp. 67-89, disponibil la https://ddd.uab.cat/pub/pagweb/2016/seangolden/sites/pagines.uab.cat/seangolden/files/67-90_QIN%20YAQING_ANGLES-1.pdf, accesat la 15 octombrie 2025.

³⁵ Qin Yaqing, *A Relational Theory of World Politics*, Cambridge: Cambridge University, 2018.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ Haoming Xiong, David A. Peterson, Bear F. Braumoeller, „Reconceptualizing International Order: Contemporary Chinese Theories and Their Contributions to Global IR”, Cambridge University Press, Volume 78, Issue 3, 2 august 2024, disponibil la <https://www.cambridge.org/core/journals/international-organization/article/reconceptualizing-international-order-contemporary-chinese-theories-and-their-contributions-to-global-ir/3EA614FBF13A5DDAB159F00354451865>, accesat la 15 octombrie 2025.

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ Stefano Guzzini, „Relationalism(s) Unpacked: Engaging Yaqing Qin’s Theory of World Politics”, în *The Chinese Journal of International Politics*, 2024, Vol. 17, No. 2, p. 193, disponibil la <https://cadmus.eui.eu/server/api/core/bitstreams/46350a8e-1879-5ce8-959a-2fe7ff8d5e3d/content>, accesat la 15 octombrie 2025.

⁴² Haoming Xiong, David A. Peterson, Bear F. Braumoeller, *loc. cit.*

vizi (datorită mobilității crescute) sunt mai profitabile pentru interesul național.⁴³ Acesta mai susține și că ordinea în RI bazată pe relaționare diferă de ordinea în RI bazată pe legi și regulamente, fiind axată pe procesul în sine și nu pe rezultat, respectiv pe ideea de coexistență armonioasă mai degrabă decât pe efortul de impunere a unor reguli, respectiv pe încrederea între indivizi.⁴⁴ Realismul politic, care consideră conflictul ca inevitabil, a fost incapabil să prezică sfârșitul Războiului Rece, iar universalitatea teoriilor RI de sorginte SUA este și ea discutabilă, ele fiind înrădăcinate în cultura, practicile și realitățile nord-americe.⁴⁵ Qin Yaquing invocă o diferență de perspectivă față de teoriile RI occidentale dar, din punctul nostru de vedere, ontologia relațională nu diferă de constructivism. Este interesant că teoria relațională se dorește a fi o completare, și nu o înlocuire a teoriilor RI din *mainstream*.⁴⁶ Și această teorie cade în capcana sublinierii exagerate a unicității civilizației chineze, care ar deține monopolul unor concepte precum armonia, echilibrul, căutarea binelui colectiv.⁴⁷ Logica binară „ei, occidentali, versus noi, est-asiatici” nu ajută nici ea. Diversitatea civilizației occidentale este redusă la individualism și logica confruntării. Nu se explică mecanismele de formare sau originea ierarhiilor și relațiilor dintre indivizi pe care se bazează relaționarea în RI.⁴⁸ Ce se întâmplă când un actor *relațional* – China – întâlnește un actor *rațional* – SUA – și în ce măsură un actor poate să fie relațional și rațional în același timp? La fel ca și culturile occidentale, cultura chineză nu este nici ea statică din Antichitate până în prezent și este posibil ca societatea chineză a ultimilor două decenii să fi făcut pași serioși în direcția individualismului.⁴⁹ Modelul profesorului Yaquing rămâne meritoriu, pentru că oferă o soluție teoretică de guvernare globală pornind de la tradițiile culturale chineze (sau ceea ce acesta interpretează sau selectează din tradițiile culturale chineze).

Realismul moral

Teoria realismului moral a profesorului Yan Xuetong este o altă teorie RI originară în mediul academic chinez contemporan.⁵⁰ Yan Xuetong conduce un grup de reflecție asupra teoriei RI chineze, cunoscut ca *Scoala Tsinghua*⁵¹ și analizează cu precădere motivele pentru care mecanismele puterii în RI trec de la „actorul dominant” la „actorul în ascensiune”. Tot el divide puterea în „putere morală” și „putere materială”. Puterea morală implică abilitatea de a te impune

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ *Ibidem*.

⁴⁵ Stanley Hoffmann, „An American Social Science: International Relations”, în James Der Derian (ed.), *International Theory: Critical Investigation*, New York: New York University Press, 1995, p. 215.

⁴⁶ Xiao Alvin Yang, Book Review: Qin Yaquing, *A Relational Theory of World Politics*, Cambridge: Cambridge University, 2018, în JCIR: Vol. 7, No. 1, 2019.

⁴⁷ *Ibidem*, p. 111.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 113.

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ Yan Xuetong este profesor universitar și decan al Institutului de Relații Internaționale de la Universitatea Tsinghua.

⁵¹ Yosikawa Sumie, „The Quest for a Chinese School of International Relations, Observations from China, The West and Japan”, în *Asian Research Trends New Series*, No. 17, 2022, p. 68.

prin modalități *soft power*, în timp ce puterea materială se referă la legitimarea prin capacități economice, militare și *hard power* în general.⁵²

Yan Xuetong considera că evitarea stării de subordonare intelectuală față de Occident necesită fundamente teoretice proprii.⁵³ Și totuși, același autor, atunci când va dezvolta teoria realismului moral, pornește de la realismul teoretizat de Hans Morgenthau și de la neorealism, combinând aserțiunile acestora cu privire la importanța și centralismul puterii în RI, filtrate și diminuate de comportamentul moral (dorința de a face bine).⁵⁴ Practic, prin integrarea filosofiei politice chineze anterioare dinastiei Qin cu teorii extrase din realismul american morgenthauian, realismul moral se dorește a fi o versiune chineză a teoriei americane.⁵⁵ Variabilele teoriei sunt „conducerea politică” și „reputația”, esențiale în înțelegerea mecanismului de ridicare și decădere a națiunilor.⁵⁶ Puterea politică, la rândul ei, este divizată în: inactivă, conservatoare, activă și combativă.⁵⁷ Realismul moral scoate în evidență factorul „moralitate”, direct proporțional cu reputația țării și puterea sa normativă în RI. Pentru Yan Xuetong, puterea optimală în RI este o combinație între puterea morală și puterea materială.⁵⁸ Yan Xuetong nu ia în considerare realități obiective din istoria contemporană, cum ar fi faptul că Războiul Rece a fost câștigat de SUA și pierdut de blocul estic, respectiv de URSS, nu prin mijloace de tip *hard*, ci prin puterea *soft* (inclusiv morală) de care au beneficiat SUA și sistemul politic și economic al democrațiilor liberale occidentale, ce ofereau un stil de viață invidiat și dorit. Și astăzi, în materie de capacități de tip *soft* și *brand*, SUA, prin limba engleză, tehnologii, inovație și creativitate, dispune o putere de tip *soft* redutabilă, a cărei depășire va fi pentru China o misiune dacă nu imposibilă, în mod sigur dificilă și de durată. Dimensiunea morală a teoriei este derivată din gândirea tradițională chineză confucianistă, puțin cunoscută și utilizată în teoria RI, deși interesul pentru efectele moralității în politica internațională nu sunt străine nici de preocupările constructiviștilor.⁵⁹ Se argumentează prin diferențele deja cunoscute (dar discutabile) dintre diversele teorii occidentale, care ar fi axate pe individ, și diversele teorii tradiționale chineze sau asiatice, axate pe colectivitate, în care individul este analizat ca parte integrantă a unei structuri sociale, relaționale.⁶⁰ Yan Xuetong, vorbind de punerea în practică a realismului moral în RI, anticipează că, în virtutea practicilor

⁵² Wu Yue, „International Relations Theory of Yan Xuetong’s Moral Realism: A Comprehensive Look”, în *국제학논총* 제34집, p. 1 91, 06-Wu Yue (1).PDF, accesat la 10 octombrie 2025.

⁵³ *Ibidem*.

⁵⁴ Haoming Xiong, David A. Peterson, Bear F. Braumoellera, *loc. cit.*

⁵⁵ Fengjia Lei, „Moral Realism and the Policy Preference of China and the US Towards the South China Sea”, în *Asian Journal of Social Science Studies*, Vol. 7, No. 2, p. 16, disponibil la https://www.researchgate.net/publication/358894202_Moral_Realism_and_the_Policy_Preference_of_China_and_the_US_Towards_the_South_China_Sea, accesat la 23 octombrie 2025.

⁵⁶ *Ibidem*.

⁵⁷ *Ibidem*; autorul face referire la opinii expuse de Yan Xuetong, în „Leadership and the rise of great powers”, în *Cambridge Review of International Affairs*, 2019, disponibil la <https://doi.org/10.1080/09557571.2019.1676976>, accesat la 10 octombrie 2025.

⁵⁸ *Ibidem*, p. 24.

⁵⁹ Yan Xuetong, Fang Yuanyuan (eds), *The Essence of Interstate Leadership – Debating Moral Realism*, Bristol University Press, ianuarie 2024, disponibil la DOI: <https://doi.org/10.46692/9781529232646>, accesat la 15 octombrie 2025.

⁶⁰ Xiao Ren, „Why there is Now Non-Western International Relations Theory”, în *The Chinese Journal of International Politics*, 2024, vol. 17, no. 3, p. 266, Oxford University Press, disponibil la DOI: <https://doi.org/10.1093/cjip/poae014>, accesat la 15 octombrie 2025.

presupuse de această teorie, competiția dintre SUA și China nu va degenera în ceva asemănător Războiului Rece dintre SUA și URSS.⁶¹ În analiza sa, Yan Xuetong recunoaște diferența actuală de resurse și capacități dintre SUA și China, militând prin teoria sa pentru evitarea unui conflict, pentru comunicare și fuziune între valorile diferitelor civilizații.⁶² Este interesant și modul în care Yan, într-un interviu din 2018, argumenta că, din perspectiva teoriei realismului moral, pentru SUA principalele provocări provin nu din exterior, ci din interior, de la lideri politici demagogi, respectiv de la măsuri protecționiste și populiste care ar putea să discrediteze democrația americană.⁶³

Concluzii

Este de avut în vedere că, în condițiile în care aceste teorii sunt un rezultat al mediilor intelectuale din China, ele sunt raportate mereu la teoriile RI occidentale, fiind un melanj de filosofie politică chineză tradițională și paradigme RI din apanajul realismului, neorealismului și constructivismului, rezultat al dezbaterilor academice, și nu neapărat o emulație a prezenței R.P. China în RI. Teoria simbiozei, relaționismul sau realismul moral folosesc și ele în exces, în relație cu practicile Chinei (în istorie sau în prezent), concepte precum „armonia” și „echilibrul”. În ce privește referințele la istorie, precum în cazul altor teoreticieni, sunt selectate și interpretate unidirecțional evenimente menite să justifice idei prestabilite, altminteri validarea unor teorii se face prin cercetări empirice elaborate în timp. Modelul este prea frumos și prea dorit pentru a fi alterat de evenimente sau fapte ce nu îl confirmă. Nici neorealismul și nici constructivismul nu sunt străine de practici precum *win-win*, iar influența indivizilor asupra comportamentului statelor este o variabilă cunoscută și de teoreticienii occidentali. De asemenea, efectele globalizării, conectivității și ale actorilor non-statali sunt realități cunoscute, dezbătute și asumate de gândirea politică occidentală de peste trei decenii.

La acest stadiu exploratoriu al cercetării, paradigmele cu care lucrează autorii chinezi menționați aici nu par noi sau neabordate în Occident. Avem de-a face cu demersuri de inovare conceptuală ale unui mediu academic efervescent și provocator, care trebuie să intre în *mainstreamul* dezbaterii academice în domeniu. Demersul este dificil, în condițiile în care este în dezbatere însăși ideea de „inovare conceptuală în RI”, care se suprapune cu comunicarea și așa defectuoasă între teoreticieni și practicieni RI, respectiv între teoreticieni RI și istorici RI. Unii autori vorbesc de aceste eforturi ale mediilor academice din Asia ca parte a unui întreg proces de „decolonizare” a științelor sociale sau de „provincializare” a Occidentului.⁶⁴

⁶¹ Yan Xuetong, în „Leadership and the rise of great powers”, în *Cambridge Review of International Affairs*, 2019, pp. 87-93, disponibil la <https://doi.org/10.1080/09557571.2019.1676976>, accesat 10 octombrie 2025.

⁶² Wu Yue, „International Relations Theory of Yan Xuetong's Moral Realism: A Comprehensive Look”, în *국제학논총 제34집*, p. 188.

⁶³ *Ibidem*, p. 189.

⁶⁴ Julian Go, *Postcolonial Thought and Social Theory*, New York, 2016; online edition, Oxford Academic, 22 septembrie 2016, disponibil la <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780190625139.001.0001>, accesat la 11 noiembrie 2025.

Inovația este dificilă, mai ales când totul se raportează la teoriile occidentale consacrate.⁶⁵ Este discutabilă și opinia lui Hung-Jen Wang, pentru care adaptarea teoriilor occidentale la contextul chinez va face din acestea la un moment dat teorii pur chinezești.⁶⁶ Nu în ultimul rând, mediul academic din China va avea în continuare o misiune dificilă în a împăca ideea de specificitate și excepționalism al Chinei, justificabilă și utilă ideologilor de la Beijing, cu universalismul presupus de o teorie RI.⁶⁷

BIBLIOGRAFIE

- Al-Rodhan, Nayef (2024), „Symbiotic Realism: A Transdisciplinary International Relations theory“, November 27, Arts & Humanities, disponibil la <https://researchoutreach.org/articles/symbiotic-realism-transdisciplinary-international-relations-theory/>.
- Al-Rodhan, Nayef (2019), „A Neuro-Philosophy of Global Order: The Case for Symbiotic Realism, Multi-Sum Security and Just Power“, Blog of the APA-Issues of Philosophy, May 23, disponibil la <https://blog.apaonline.org/2019/05/23/a-neurophilosophy-of-international-relations-the-case-for-symbiotic-realism-multi-sum-security-and-just-power/>.
- Callahan, William A. (2014), „National International Theory: the emergence of the English school and IR theory with Chinese characteristic“, articol prezentat la conferința *IR Theory in The 21st Century British and Chinese Perspectives*, Renmin University of China.
- Go, Julian (2016), *Postcolonial Thought and Social Theory*, New York; online edn, Oxford Academic, 22 septembrie, disponibil la <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780190625139.001.0001>.
- Guzzini, Stefano (2024), „Relationalism(s) Unpacked: Engaging Yaqing Qin's Theory of World Politics“, în *The Chinese Journal of International Politics*, Vol. 17, No. 2, disponibil la <https://cadmus.eui.eu/server/api/core/bitstreams/46350a8e-1879-5ce8-959a-2fe7ff8d5e3d/content>.
- Haoming Xiong, David A. Peterson, Bear F. Braumoeller (2024), „Reconceptualizing International Order: Contemporary Chinese Theories and Their Contributions to Global IR“, în *International Organization*, Volume 78, Issue 3, Summer, pp. 538-574, disponibil la DOI: <https://doi.org/10.1017/S0020818324000171>.
- Hoffmann, Stanley (1995), „An American Social Science: International Relations“, în James Der Derian (ed.) *International Theory: Critical Investigation*, New York: New York University Press.
- Hu, Shoujun (2006, 2012), *A Theory of Social Symbiosis*, Shanghai: Fudan University Publishing House.
- Jin, Yingzhong (2011), „Symbiosis in the International Community – International Relations Theory in an Age of Peaceful Development“, în *Social Sciences*, 10.
- Jin, Yingzhong (2011), „Why We Should Study ‘The Symbiosis of the International Community’ – International Relations Theory in an Age of Peaceful Development“, în *International Outlook*, 5.

⁶⁵ William A. Callahan, „National International Theory: the emergence of the English school and IR theory with Chinese characteristic“, articol prezentat la conferința *IR Theory in The 21st Century British and Chinese Perspectives*, Renmin University of China, 2014, apud Preechaya Kittipaisalsilpa, „The Quest of Finding Chinese International Relations Theory“, în *RJSH*, Vol. 6, No. 1, January-June 2019, p. 7. O parte din idei se pot întâlni și la Wang Jiangli și Barry Buzan, „The English and Chinese Schools of International Relations: Comparisons and Lessons“, în *The Chinese Journal of International Politics*, 2014, pp. 1-46, disponibil la doi: 10.1093/cjip/pot017.

⁶⁶ Hung-Jen Wang, *The Rise of China and Chinese International Relations Scholarship*, Plymouth: Lexington Books, 2013, p. 2.

⁶⁷ *Ibidem*.

- Jin, Yingzhong (2012), „A Symbiotic International Community and China's Peaceful Development“, în *International Observer*, 4.
- Lei, Fengjia, „Moral Realism and the Policy Preference of China and the US Towards the South China Sea“, în *Asian Journal of Social Science Studies*, Vol. 7, No. 2, disponibil la https://www.researchgate.net/publication/358894202_Moral_Realism_and_the_Policy_Preference_of_China_and_the_US_Towards_the_South_China_Sea.
- Nawaz, R., S.H. Murtaza, M. Akbar (2022), „Symbiotic Realism: Way Forward for Great Power Relations“, în *Global International Relations Review*, V(I), disponibil la [https://doi.org/10.31703/girr.2022\(V-I\).03](https://doi.org/10.31703/girr.2022(V-I).03).
- Preechaya, Kittipaisalsilpa (2019), „The Quest of Finding Chinese International Relations Theory“, în *RJSH*, Vol. 6, No. 1, January-June.
- Qin, Yaqing (2018), *A Relational Theory of World Politics*, Cambridge: Cambridge University.
- Qin, Yaqing (2012), „Culture and global thought: Chinese international theory in the making“, în *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*, No. 100, decembrie 2012, pp. 67-89, disponibil la https://ddd.uab.cat/pub/pagweb/2016/seangolden/sites/pagines.uab.cat/seangolden/files/67-90_QIN%20YAQING_ANGLES-1.pdf.
- Qin, Yaqing (2007), „Why is there no Chinese international relations theory“, în *International Relations of the Asia-Pacific*, 7(3), pp. 313-340.
- Shih, Chih-yu (2022), „Role and Relation in Confucian IR: Relating to Strangers in the States of Nature“, în *Review of International Studies*, 48 (5), pp. 910-929.
- Thuy, T. Do, „China's rise and the 'Chinese Dream' in International Relations Theory“, Department of International Relations, Australian National University, Canberra, Australia, disponibil la <https://scispace.com/pdf/china-s-rise-and-the-chinese-dream-in-international-16ym9esr92.pdf>.
- Wang, Hung-Jen (2013), *The Rise of China and Chinese International Relations Scholarship*, Plymouth: Lexington Books.
- Wang, Jiangli, Barry Buzan (2014), „The English and Chinese Schools of International Relations: Comparisons and Lessons“, în *The Chinese Journal of International Politics*, pp. 1-46, disponibil la doi: 10.1093/cjip/pot017.
- Wu, Yue, „International Relations Theory of Yan Xuetong's Moral Realism: A Comprehensive Look“, 국제학논총 제34집, 06-Wu Yue (1).PDF.
- Xiao, Ren (2024), „Why there is Now Non-Western International Relations Theory“, în *The Chinese Journal of International Politics*, Vol. 17, No. 3, disponibil la DOI: <https://doi.org/10.1093/cjip/poae014>.
- Xiao, Ren (2019), „From World Government to 'Gongsheng Peace'“, în *International Observer*, 1, pp. 36-49.
- Xiao, Ren (2019), „Toward the symbiosis of the world“, în *Commercial Press*, Chapter 4, disponibil la https://scholar.google.com/scholar_lookup?title=Zouxiang+shijie+de+gongsheng&author=Ren+Xiao&publication+year=2019.
- Xiao, Ren, „The Gongsheng School of International Relations: China's Experience“, în Bing Song, Yiwen Zhan (eds), *Gongsheng Across Contexts – A Philosophy of Co-Becoming*, Palgrave/Macmillan, disponibil la <https://doi.org/10.1007/978-981-99-7325-5>.
- Xiao, Alvin Yang (2019), Book Review: Qin, Yaqing, *A Relational Theory of World Politics*, Cambridge: Cambridge University, 2018, în *JCIR*, Vol. 7, No. 1.
- Yan, Xuetong (2019), „Leadership and the rise of great powers“, în *Cambridge Review of International Affairs*, disponibil la <https://doi.org/10.1080/09557571.2019.1676976>.
- Yan, Xuetong, Fang Yuanyuan (eds) (2024), *The Essence of Interstate Leadership – Debating Moral Realism*, Bristol University Press, ianuarie 2024, disponibil la DOI: <https://doi.org/10.46692/9781529232646>.
- Yosikawa, Sumie (2022), „The quest for a Chinese School of International Relations, Observations from China, The West and Japan“, în *Asian Research Trends New Series*, No. 17.